

Чурбаков Дмитро Миколайович,
начальник відділу кримінального аналізу
Головного управління Національної
поліції в Луганській області

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Окупація території Луганської області суттєво змінила умови роботи правоохоронних органів та поставила перед відділом кримінального аналізу ГУНП в Луганській області нові завдання. Якщо у звичайних умовах аналітична робота поєднується з безпосереднім отриманням інформації на місці події, спілкуванням із заявниками, свідками та оглядом об'єктів, то в умовах окупації більшість таких можливостей є обмеженими або повністю відсутніми. За цих обставин кримінальний аналіз фактично стає одним із основних інструментів збереження інформаційної присутності поліції на тимчасово окупованій території.

Особливість роботи відділу кримінального аналізу полягає в тому, що інформація про події на окупованій території надходить переважно дистанційно, з різних за якістю та надійністю джерел. Це можуть бути відкриті повідомлення в мережі Інтернет, публікації окупаційних адміністрацій, матеріали місцевих пропагандистських ресурсів, соціальні мережі, месенджери, фото- та відеоматеріали, повідомлення громадян, а також дані, отримані в результаті міжвідомчої взаємодії. Завдання аналітика полягає не лише у зборі таких відомостей, а насамперед у їх перевірці, зіставленні та перетворенні на зрозумілий аналітичний продукт.

Для Луганської області особливо актуальним є те, що значна частина інформації має фрагментарний характер. Окреме фото, коротке відео або повідомлення в соціальній мережі не завжди дозволяє одразу зробити обґрунтований висновок. Водночас у поєднанні з іншими матеріалами такі відомості можуть підтвердити факт події, встановити місце її вчинення, коло причетних осіб або зв'язок між різними епізодами. Тому важливого значення набуває накопичення інформації, ведення аналітичних масивів, систематизація цифрових слідів та постійне оновлення раніше сформованих висновків.

Одним із практичних напрямів роботи є аналіз діяльності окупаційних адміністрацій та осіб, які беруть участь у їх функціонуванні. Йдеться про встановлення представників так званих органів влади, незаконно створених правоохоронних структур, посадових осіб, які організовують примусову паспортизацію, незаконні виборчі процеси, пропагандистські заходи або інші дії, спрямовані на підтримку окупаційного режиму [1; 2]. Для цього аналізуються публічні виступи, повідомлення про призначення, фото з офіційних заходів, відеозвернення, службові зв'язки та інша відкрита інформація.

Окрему увагу в роботі кримінального аналізу займають приклади мілітаризації населення, зокрема дітей та молоді, на тимчасово окупованій території. У відкритому інформаційному просторі фіксуються згадки про діяльність військово-патріотичних структур на кшталт «Юнармії», проєктів типу «Воїн», проведення заходів із військовою символікою, навчання неповнолітніх елементів військової підготовки, залучення їх до пропагандистських акцій [1; 2]. Такі факти потребують аналітичного опрацювання, оскільки вони можуть свідчити про системний характер впливу окупаційної влади на населення та формування лояльності до держави-агресора.

Важливим напрямом є аналіз фактів захоплення та використання адміністративних будівель, приміщень органів влади, навчальних закладів, комунальних установ та інших об'єктів цивільної інфраструктури. У таких випадках аналітична робота полягає у встановленні місця розташування об'єкта, його довоєнного призначення, осіб або структур, які фактично його використовують, а також зв'язку цього об'єкта з діяльністю окупаційних адміністрацій чи незаконних формувань. Окремі повідомлення, фото табличок, кадри з приміщень, відео на фоні будівель або публічні заяви представників окупаційної влади можуть мати значення для подальшого документування.

Значне місце в роботі займає аналіз відеоматеріалів. Відео з відкритих джерел може містити ознаки місцевості, будівель, дорожньої інфраструктури, транспорту, форменого одягу, символіки, голосів, облич, номерних знаків та інших деталей. Аналітик оцінює не лише основний зміст відео, а й другорядні елементи, які дозволяють встановити місце зйомки, приблизний час

події, коло присутніх осіб або приналежність певного об'єкта до окупаційної структури. При цьому важливо, щоб будь-яке розпізнавання особи чи об'єкта не ґрунтувалось на одному візуальному збігу, а підтверджувалось сукупністю додаткових ознак.

Під час роботи з фото- та відеоматеріалами важливо враховувати ризик маніпуляцій, монтажу, використання старих матеріалів або поширення постановочних сюжетів. Тому аналіз відео має включати перевірку контексту, порівняння з іншими джерелами, вивчення деталей місцевості та зіставлення з уже наявною інформацією. Такий підхід дозволяє зменшити ризик помилкових висновків та підвищити якість аналітичного продукту.

Окреме значення має геоінформаційний аналіз. В умовах відсутності фізичного доступу до території картографічні сервіси, супутникові знімки, панорамні зображення, орієнтири на місцевості та географічні ознаки на фото чи відео допомагають уточнювати місце події. Це може бути важливим під час аналізу обстрілів, руйнувань цивільної інфраструктури, переміщення техніки, використання адміністративних будівель або проведення масових заходів окупаційною владою. У таких випадках геолокація допомагає перетворити окремий цифровий матеріал на конкретний факт, прив'язаний до місця і часу.

Ще однією особливістю роботи є встановлення соціальних та службових зв'язків між особами. На тимчасово окупованій території відкриті прояви співпраці з окупаційною владою часто відображаються через спільну участь у заходах, публічні подяки, фото з керівниками окупаційних структур, згадки у місцевих медіа, спільні сторінки в соціальних мережах або родинні й професійні контакти. Аналіз таких зв'язків дозволяє побачити не лише окремого виконавця, а й ширшу систему взаємодії, у якій можуть бути організатори, координатори, виконавці та особи, що забезпечують інформаційну чи адміністративну підтримку.

Практична цінність кримінального аналізу полягає також у тому, що він забезпечує підтримку слідчих та оперативних підрозділів. Аналітичні матеріали можуть допомагати у визначенні пріоритетних напрямів документування, узагальненні інформації щодо окремих населених пунктів, встановленні кола осіб, які мають значення для кримінальних проваджень, а також

у підготовці довідкових і орієнтуючих матеріалів. В умовах окупації така підтримка є особливо важливою, оскільки дозволяє працювати з територією, до якої фізичного доступу немає.

Разом із тим у відкритих доповідях і публічних матеріалах необхідно дотримуватися обережності. Не можна розкривати конкретні службові алгоритми, джерела отримання інформації, технічні можливості, персональні дані осіб, які не є предметом відкритого обговорення, а також будь-які відомості, що можуть становити державну або службову таємницю. Тому при висвітленні роботи кримінального аналізу доцільно говорити про загальні напрями, підходи та приклади, не деталізуючи механізми, які можуть бути використані противником.

Таким чином, особливості роботи відділу кримінального аналізу ГУНП в Луганській області в умовах повної окупації території полягають у дистанційному характері збору інформації, постійному моніторингу відкритого інформаційного простору, аналізі діяльності окупаційних адміністрацій, документуванні мілітаризації населення, встановленні фактів захоплення адміністративних будівель, аналізі відеоматеріалів, розпізнаванні осіб та об'єктів за сукупністю ознак, геолокації подій та виявленні соціальних зв'язків. За таких умов кримінальний аналіз є не допоміжним, а одним із ключових інструментів правоохоронної діяльності, який дозволяє зберігати інформаційний контроль над подіями на тимчасово окупованій території та створювати підґрунтя для подальшого притягнення винних осіб до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.